

Õiguskantsler

Priit Pikamäe
Riigikohus
info@riigikohus.ee

Teie 23.12.2013 nr 4-3-227-13

Meie 07.01.2014 nr 9-2/140014/1400070

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
01.01.2011–30.06.2012 kehtinud riigilõivuseaduse § 57 lg 1 ja lisa 1**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-65-13 (tsiviilasi nr 2-12-5393) arvamust 01.01.2012–11.03.2012 kehtinud riigilõivuseaduse (RLS) § 57 lg 1 ja lisa 1 sätete Eesti Vabariigi põhiseadusele vastavuse kohta osas, mis koostoimes nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga 191 734,94 kuni 223 690,76 eurot (konkreetsel juhul 215 495 eurot) hagiavalduselt riigilõivu 9267,18 eurot.

Küsisite, kas ma soovin avaldada täiendavalt arvamust põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-65-13 vaidlustatud 01.01.2011–30.06.2012 kehtinud riigilõivu 9267,18 eurot kohta; viitasite seejuures minu eelnevale arvamusle asjas nr 3-4-1-7-12.

Tutvusin Tallinna Ringkonnakohtu 11.12.2013 ja 19.12.2013 määrustega tsiviilasjas 2-12-5393 ning asun seisukohale, et riigilõivuseaduse norm, mis nägi ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga 191 734,94 kuni 223 690,76 eurot (konkreetsel juhul 215 495 eurot) hagiavalduselt riigilõivu 9267,18 eurot, oli ebaproportsionaalselt kõrge kohtusse pöördumise õiguse piirang ning seetõttu Põhiseadusega vastuolus¹. Pean põhiseadusevastaseks RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 vastavat normi mitte üksnes Tallinna Ringkonnakohtu määratletud perioodil (01.01.2012–11.03.2012), vaid kogu selle kehtivuse ajal (01.01.2011–30.06.2012).

Märgin lisaks, et konkreetses kohtasjas Tallinna Ringkonnakohtu 11.12.2013 määruses kohtu hinnangul Põhiseadusega kooskõlas olevaks riigilõivu suuruseks määratud 5096,95 eurot tekitab siiski kahtluse ka selle suuruse Põhiseadusele vastavusest, kuna Riigikohus on korduvalt tunnistanud põhiseadusevastaseks riigilõivuseaduse norme, mille alusel tuli tasuda riigilõivu samas suurusjärgus või isegi vähem (nt 3195, 58 eurot², 4154,25 eurot³, 4473,81 eurot⁴, 4793,37 eurot⁵, 5432,37 eurot⁶) leides ühtlasi, et ka väiksem lõiv võimaldab saavutada nii menetlusökonoomia kui ka õigusemõistmise kulutuste kandmisest osavõtu eesmäärke.

¹ Seisukoha põhjendused minu 10.04.2012 Riigikohtule saadetud arvamuses nr [9-2/120407/1201675](#).

² RKPJKo 11.04.2013 [3-4-1-31-12](#).

³ RKPJKo 19.02.2013 [3-4-1-28-12](#).

⁴ RKPJKo 10.04.2013 [3-4-1-30-12](#).

⁵ RKPJKo 10.04.2013 [3-4-1-27-12](#).

⁶ RKPJKo 30.10.2012 [3-4-1-14-12](#).

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt. Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

I Vaidlusalused sätted

Riigilõivuseadus (kehtivus 01.01.2011 kuni 30.06.2012)

„§ 56. Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine

(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagi hinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana.

[---].

Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde

RIIGILÕIVU TÄISMÄÄRAD AVALDUSE ESITAMISE EEST
TSIVIILKOHTUMENETLUSES (EURODES)

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
191 734,94	
223 690,76	9 267,18

“

II Õiguskantsleri seisukoht

1. Põhiseaduslikkuse järelevalve lubatavus – vaidlusaluse sätte asjassepuutuvus

1. Tsiviilasjas nr 2-12-5393 esitas hageja 06.02.2012 hagiavalduse ning tasus sel hetkel kehtinud RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 kohaselt riigilõivu põhinõude (215 495 eurot) järgi 9267,18 eurot.

2. Hageja esitas 25.02.2013 Harju Maakohtu 25.01.2013 otsusele apellatsioonkaebuse. 29.11.2013 esitas hageja kohtule taotluse hagiavalduselt enamtasutud riigilõivu tagastamiseks hagi esitamise ajal kehtinud riigilõivuseaduse põhiseadusvastasuse tõttu. Hageja leidis taotluses, et hagilt hinnaga 191 734,94–223 690,76 eurot oli tasuda tulnud riigilõivu määr 9267,18 eurot põhiseadusvastane.

3. Tallinna Ringkonnakohus rahuldas oma 11.12.2013 määrusega taotluse ning tunnistas Põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata 01.01.2012 kuni 11.03.2012 kehtinud RLS § 56 lg 1 ja lisa 1 nende koostoimes osas, milles need nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga 191 734,94 kuni 223 690,76 eurot hagiavalduselt riigilõivu 9267,18 eurot. Ühtlasi määras kohus hageja 06.02.2012 esitatud hagiavalduselt tasuda tulnud riigilõivu suuruseks 5096,95 eurot.

4. Kuna hageja esitas riigilõivu tagastamise taotluse enne menetluse jõustunud lahendiga lõppemist (kohus kinnitas kompromissi 12.12.2013), võib põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust pidada Riigikohtu väljakujunenud praktika valguses lubatavaks (tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 150 lg 6: „Riigilõivu tagastamise nõue lõpeb kahe aasta möödumisel selle aasta lõpust, millal riigilõiv tasuti, kuid mitte enne menetluse jõustunud lahendiga lõppemist.“). Leian samas, et asjassepuutuv on RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 mitte üksnes Tallinna Ringkonnakohtu

määratletud perioodil (01.01.2012–11.03.2012), vaid kogu selle kehtivuse ajal (01.01.2011–30.06.2012).

5. Tallinna Ringkonnakohus eksis oma 11.12.2013 määruse resolutsioonis asjassepuutuva normi nimetamisega ning parandas selle oma 19.12.2013 määruses kui ilmse kirjavea TsMS § 447 lg 2 tähenduses („(2) Kohus parandab igal ajal otsuses kirja- ja arvutusvead ning ilmsed ebatäpsused, mis ei mõjuta otsuse sisu. [---]“). Leian, et ringkonnakohtu tegevus kohaldatava ja asjassepuutuva normi muutmisel kohtumääruse resolutsioonis ning muudatuse käsitlemisel „ilmselge kirjaveana, mis ei mõjuta otsuse sisu“ on lubatavuse ja õiguspärasuse piiri peal. Kuna esiteks määrab just kohaldatav norm otsuse sisu ning teiseks annab viidatud norm kohtule võimaluse parandada eksimuse igal ajal, tuleb lahendi ning iseäranis selle resolutsiooni muutmisse TsMS § 447 lg 2 alusel suhtuda äärmise ettevaatlikkusega.

2. Normikontrolli põhjendus, asjassepuutuvate normide vastavus Põhiseadusele

6. Arvestades minu 10.04.2012 arvamust nr [9-2/120407/1201675](#) põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-7-12 ning Riigikohtu varasemat praktikat riigilõivude suuruse põhiseaduspärase küsimuses⁷ (iseäranis Riigikohtu 07.05.2012 otsust [3-4-1-7-12](#), milles tunnistati põhiseadusevastaseks apellatsioonkaebuse esitamisel kohaldunud numbriliselt sama suurt riigilõivu ettenäinud riigilõivuseaduse sätte, mis kehtis alates 01.01.2011), ning lisaks ka minu menetlusosalisena esitatud seisukohti nendes põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetlustes, **on ilmne, et 01.01.2011–30.06.2012 kehtinud RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 koostoimes kehtinud regulatsioon oli Põhiseadusega vastuolus** (kui ülemäära kõrge piirang kohtusse pöördumiseks) osas, milles tuli tsiviilasjas hinnaga 191 734,94 kuni 223 690,76 eurot (konkreetsel juhul 215 495 eurot) tasuda hagiavalduselt riigilõivu 9267,18 eurot.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

⁷ Vt nt allmärkustes 2–6 viidatud lahendid.